

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.411.3.1.2023

Pani
Aneta Miszczyk
Kierownik
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Słomnikach
ul. Stefana Żeromskiego 2
32-090 Słomniki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/23/002 - Prawidłowość i skuteczność działań gmin województwa małopolskiego wobec dłużników alimentacyjnych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie
ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków
T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44
lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słomnikach, ul. Stefana Żeromskiego 2, 32-090 Słomniki (dalej: <i>GOPS</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aneta Miszczyk, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słomnikach, od 1 lipca 2022 r. (dalej: <i>Kierownik GOPS</i>). Poprzednio, od 1 lutego 2017 r. do 30 czerwca 2022 r., kierownikiem GOPS była Małgorzata Mróz (akta kontroli str. 3-4,6-12,70-72)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych. 2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych, z uwzględnieniem dowodów dotyczących zdarzeń wcześniejszych, o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Tadeusz Woźniak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/130/2023 z 27 listopada 2023 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2022-2023 GOPS nie w pełni korzystał z przewidzianych prawem możliwości, mających na celu skłonienie dłużników alimentacyjnych do spłaty swoich zobowiązań.

Stan należności od dłużników alimentacyjnych wzrósł z 3 355,3 tys. w 2021 r. do 3 704,1 tys. zł w 2023 r. (o 10,39%). Skuteczność dochodzenia w tym czasie zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego wzrosła z 4,11% do 6,69% i opierała się głównie na egzekucji komorniczej.

GOPS stosował przewidziane prawem środki wobec dłużników alimentacyjnych, przy czym analiza postępowań wobec 25 dłużników, których zobowiązania na koniec 2023 r. wynosiły 2 302,9 tys. zł, wykazała zaniechania i opóźnienia, które mogły wpływać na niską skuteczność tych działań.

W przypadku wydania decyzji przyznającej świadczenie z funduszu alimentacyjnego w GOPS z dużym opóźnieniem kierowano wnioski o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych do organu właściwego dłużnika (OWD)³ i przekazywano informacje dłużnikom, o których mowa w art. 27 ust.7 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy uprawnionym do alimentów⁴. Z równie dużym opóźnieniem wzywano też dłużników na wywiad alimentacyjny. Jednocześnie nie wykorzystywano wszystkich instrumentów dyscyplinowania dłużników, przewidzianych w rozdziale 2 ustawy o alimentach, w szczególności nie wszczynano postępowań w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co był niezgodne z art. 5 ust. 3 ustawy o alimentach. Wystąpiły też przypadki niepoinformowania powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dwóch dłużników oraz nieprzekazania informacji dotyczącej jednego dłużnika do biur informacji gospodarczej.

W ocenie NIK GOPS nieprawidłowo składał wnioski o ściganie dłużnika z art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁵, tj. bez uprzedniego wydania decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co było niezgodne z art. 5 ust.3b pkt 1 ustawy o alimentach.

GOPS terminowo sporządzał i przekazywał Wojewodzie Małopolskiemu w badanym okresie kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o alimentach oraz sprawozdania Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami. Dane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych dotyczące liczby decyzji i podjętych działań wynikały z prowadzonych rejestrów i dokumentacji źródłowej, a wielkości w sprawozdaniach Rb-27ZZ były zgodne z ewidencją księgową. Stwierdzono jednak drobne różnice w wykazywanych w tych sprawozdaniach za IV kwartał 2021 i 2022 r. danych w zakresie stanu należności (o 25 989,66 zł i 52 966,66 zł) oraz stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych (o 7 799,68 zł i 401,78 zł).

W ocenie NIK wpływ na opisane wyżej nieprawidłowości mogły mieć zarówno organizacja pracy, tj. niewielka obsada kadrowa tych spraw, jak i niezależne od GOPS spiętrzenie innych zadań w tym samym czasie.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszej kontroli zastosowano ocenę opisową.

³ Dalej: OWD – wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika alimentacyjnego

⁴ Dz. U. z 2023 r., poz. 1993, ze zm., dalej: *ustawa o alimentach*.

⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 17, dalej: *k.k.*

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2021-2023 GOPS tytułem świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłacił 815 142,25 zł, z tego: 309 735,40 zł w roku 2021 r., 276 630,68 zł w 2022 r. oraz 228 776,17 zł w 2023 r. W ww. okresie dłużnicy alimentacyjni zwrócili łącznie 592 000,80 zł. Kwota 130 374,00 zł została wygaszona⁷. Stan należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego od początku jego istnienia wyniósł na koniec 2023 r. 3 704 102,00 zł, co oznaczało wzrost w stosunku do stanu na początku badanego okresu o 348 780,00 zł, tj. o 10,39%. Skuteczność dochodzenia w latach 2021-2023 zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego wynosiła odpowiednio: 4,11%, 5,37% i 6,69% i opierała się głównie na egzekucji komorniczej.

(akta kontroli str. 120-237, 361-369)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *problemy związane z dochodzeniem zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych (...) związane są przede wszystkim z brakiem wystarczającej obsady pracowniczej GOPS w odniesieniu do zakresu realizowanych zadań, jak również koniecznością realizowania tych zadań przez pracowników, którzy w zakresie obowiązków mają także szereg innych zadań, czasami z zupełnie innego zakresu. (...) Do zwiększenia skuteczności dochodzenia należności alimentacyjnych z pewnością przyczyni się zwiększenie obsady GOPS, ewentualnie zmniejszanie przekazywanych do realizacji zadań dodatkowych.*

Wyjaśniła także, że *do problemów związanych z dochodzeniem zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych (...) można również zaliczyć bardzo niską skuteczność działań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W przypadku wielu dłużników co rok powtarza się te same czynności, które nie przynoszą żadnego efektu (...). Do zwiększenia skuteczności (...) poza odpowiednim finansowaniem kosztów obsługi (...) zadań przewidzianych ustawą o wspieraniu osób uprawnionych do alimentów w największym stopniu przyczyniłoby się wprowadzenie narzędzia, które zobliguje dłużników do podjęcia oficjalnego zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy. Wszelkie inne sankcje, nawet czasowe pozbawienie wolności dłużników alimentacyjnych nie zmniejsza a wręcz zwiększa ich dług wobec skarbu państwa (...).*

(akta kontroli str. 51, 66-67)

Zadania dotyczące funduszu alimentacyjnego wykonywał w GOPS *Dział Świadczeń*. Sprawy związane ze świadczeniami z funduszu zostały przypisane dwóm pracownikom GOPS, natomiast sprawy związane z dłużnikami alimentacyjnymi jednemu pracownikowi.

(akta kontroli str. 17-45)

Inspektor w GOPS wyjaśniła, że *w celu zwiększenia skuteczności dochodzenia należności alimentacyjnych GOPS złożył w Urzędzie Pracy Powiatu Krakowskiego ofertę pracy na stanowisko pomoc administracyjna, planowane są też zmiany*

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Podstawą wygaszenia należności z tytułu zadłużenia w II kwartale 2022 r. na kwotę 83 200,00 zł oraz w IV kwartale 2023 roku na kwotę 47 174,00 były zgony dwóch dłużników alimentacyjnych. Należności wygaszono w trybie art. 28 ust. 3 ustawy o alimentach.

organizacyjne mające na celu usprawnienie pracy jak również opłacenie szkoleń z tematu procedur postępowania z dłużnikami alimentacyjnymi.

(akta kontroli str. 371)

Upoważnienia do prowadzenia postępowań wobec dłużników alimentacyjnych, jak również do przekazywania do biur informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych, wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ustawy o alimentach, posiadało trzech pracowników GOPS. Zarówno Kierownik GOPS, jak i pozostali pracownicy nie posiadali upoważnienia do wydawania decyzji w sprawach dłużników alimentacyjnych⁸. W trakcie kontroli NIK stosowne upoważnienia zostały wydane przez Burmistrza Gminy Słomniki kierownikowi GOPS oraz pracownikowi zajmującemu się sprawami dłużników alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 5, 7, 13-16, 73-74)

Inspektor GOPS wyjaśniła, że trudno wskazać przyczynę braku takich upoważnień, wynika to prawdopodobnie z przeoczenia. W okresie, odkąd obecnie upoważniony pracownik prowadzi postępowania wobec dłużników alimentacyjnych nie została wydana żadna decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, dlatego nie została ujawniona taka potrzeba. Na dzień dzisiejszy takie upoważnienia dla kierownika oraz pracownika (...) zostały wydane przez Burmistrza Gminy Słomniki.

(akta kontroli str. 307)

W latach 2021-2023 organy zewnętrzne nie kontrolowały działań GOPS wobec dłużników alimentacyjnych. Zagadnienie to było przedmiotem audytu wewnętrznego: *Ocena egzekucji należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego i zaliczek alimentacyjnych od dłużników alimentacyjnych w Gminie Słomniki* przeprowadzonego w 2021 r. na zlecenie Burmistrza Gminy Słomniki. Sprawozdanie z audytu sporządzono 6 lipca 2021 r., a zawierało ono sześć zaleceń: dotyczących: przekazywania zadłużeń do wszystkich sześciu biur informacji gospodarczej, weryfikowania salda zadłużenia poszczególnych dłużników w systemie dziedzinowym z ewidencją księgową konta 221; prawidłowego i rzetelnego sporządzania sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w taki sposób aby odzwierciedlały one stan faktyczny i były zgodne z danymi księgowymi; stosowania w prawidłowy sposób przepisów dotyczących wyliczenia dochodu uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego; weryfikowania przyznanego prawa do świadczeń osobom pełnoletnim pod kątem kontynuowania nauki w każdym kolejnym roku szkolnym/akademickim.

(akta kontroli str. 46,50,77-102,306,314)

Inspektor GOPS wyjaśniła, że wyniki przeprowadzonego w GOPS audytu „Ocena egzekucji należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego i zaliczek alimentacyjnych od dłużników alimentacyjnych w Gminie Słomniki” były przydatne, ponieważ potwierdziły prawidłowość w przypadku większości prowadzonych postępowań, a w przypadku wykrytych nieprawidłowości wskazały właściwy sposób postępowania, co zostało wykorzystane w dalszej pracy GOPS (...) Złożono konta we wszystkich wskazanych biurach informacji gospodarczej, informacje o zadłużeniach dłużników alimentacyjnych zostały wprowadzone do wszystkich biur, kontrolowana jest zgodność danych ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z danymi księgowymi (...) Zalecenia zawarte w wynikach audytu

⁸ Decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, wynikających z art. 5 ust. 3a ustawy o alimentach.

wewnętrznego zostały wdrożone, w szczególności: na bieżąco weryfikujemy salda zadłużenia poszczególnych dłużników w systemie dziedzicznym z ewidencją księgową konta 221; dbamy o prawidłowość sporządzanych sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w taki sposób aby odzwierciedlały one stan faktyczny i były zgodne z danymi księgowymi; stosujemy w prawidłowy sposób przepisy dotyczące wyliczenia dochodu uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego w szczególności utrata i uzysk dochodu; weryfikujemy wnioski osób pełnoletnich pod kątem kontynuowania nauki w każdym kolejnym roku szkolnym/akademickim.

(akta kontroli str. 306, 373)

1.2. W latach 2022-2023 do GOPS jako do organu właściwego wierzyciela (dalej: OWW)⁹ nie wpłynął żaden wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, złożony na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o alimentach. GOPS na stronie internetowej¹⁰ nie informował o możliwości złożenia przez osoby uprawnione wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych, o których mowa w ww. przepisie. W czasie kontroli NIK ww. informacje zostały umieszczone na stronie internetowej GOPS.

(akta kontroli str. 52, 103-105, 304, 308)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że GOPS każdorazowo przed rozpoczęciem naboru wniosków na nowy okres świadczeniowy размieszczał informacje na tablicach ogłoszeń GOPS jak i Urzędu Miejskiego, a także na drzwiach pokoi, w których przyjmowano wnioski. Ponadto informacje te przekazywano bezpośrednio osobom odwiedzającym GOPS, a także telefonicznie, w szczególności osobom, których wnioski o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego zostały rozpatrzone negatywnie. (...) Inspektor w GOPS wyjaśniła, że GOPS nie przechowuje kopii informacji umieszczanych na tablicach ogłoszeń.

(akta kontroli str. 51, 315, 373)

1.3. W związku z brakiem wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o alimentach, w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki działania GOPS w trybie określonym w art. 3 ust. 5 pkt 1 ww. ustawy.

(akta kontroli str. 52)

1.4. W latach 2022-2023 wydano 69 decyzji administracyjnych przyznając świadczenia z funduszu alimentacyjnego 96 uprawnionym osobom, z tego:

- w 2022 r. wydano 38 decyzji 48 uprawnionym; w przypadku 22 decyzji GOPS stanowił tylko OWW;
- w 2023 r. wydano 31 decyzji 48 uprawnionym; w przypadku 17 decyzji GOPS stanowił tylko OWW.

GOPS prowadził rejestr (w postaci spisu spraw) przyznanych świadczeń z podziałem na takie, dla których stanowił OWW i OWD oraz tylko OWW.

(akta kontroli str. 53-60, 63)

⁹ Wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej (art. 2 pkt 10 ustawy o alimentach).

¹⁰ Strona internetowa GOPS <https://gops-slomniki.pl/index.php/procedury/swiadczenia/fundusz-alimentacyjny> (dostęp: 5 grudnia 2023 r.).

1.5. Badanie 20 decyzji¹¹ o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wykazało, że w 13 przypadkach GOPS wystąpił do OWD o podjęcie działań, zgodnie z art. 3 ust. 5 pkt 2 ustawy o alimentach, oraz przekazał OWD i dłużnikom alimentacyjnym informacje, o których mowa w art. 27 ust. 7 i 7a tej ustawy. We wszystkich ww. przypadkach wysłał wymagane wystąpienia i informacje od 63 do 140 dni po dacie uprawomocnienia się decyzji, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 318-322, 376-379)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *informację o wysokości zobowiązań dłużnika alimentacyjnego wobec Skarbu Państwa z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu GOPS pozyskuje z zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych, które wydaje organ prowadzący postępowanie egzekucyjne. Jest ono niezbędne do wydania decyzji o przyznaniu świadczeń alimentacyjnych osobom uprawnionym.*

(akta kontroli str. 340)

W siedmiu badanych przypadkach GOPS nie wystąpił do OWD o podjęcie działań wobec dłużników oraz nie wysłał informacji do OWD i dłużników alimentacyjnych, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 318-322, 376-379)

1.6. Badanie 10 największych dłużników alimentacyjnych w zakresie obowiązku przekazywania informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych do biur informacji gospodarczej, wykazało, że w przypadku jednego dłużnika GOPS nie przekazał wymaganej informacji, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 68, 290-291)

1.7. W badanym okresie, w GOPS nie odnotowano przypadków dłużników alimentacyjnych, u których powstała zaległość zobowiązań określonych w art. 28 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy o alimentach, dotycząca okresu dłuższego niż trzy miesiące, w przypadku których komornik nie prowadził ich egzekucji.

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *wszystkie zobowiązania, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 powstałe na skutek wypłaconych przez GOPS Słomniki świadczeń przyznawanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, podlegają egzekucji komorniczej, w związku z tym żadne informacje nie zostały zamieszczone w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.*

(akta kontroli str. 69, 270, 295, 307)

Ani Kierownik, ani żaden inny pracownik GOPS nie posiadał upoważnienia do zamieszczania w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych¹². W trakcie kontroli NIK stosowne upoważnienia zostały wydane przez Burmistrza Gminy Słomniki dwóm pracownikom GOPS.

(akta kontroli str. 75-76)

¹¹ 10 decyzji o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego na okres świadczeniowy 2021/2022 i 10 decyzji o przyznaniu świadczeń na okres świadczeniowy 2022/2023. Decyzje wybrano w układzie chronologicznym - jako pierwsze w poszczególnych okresach świadczeniowych.

¹² Dz. U. z 2021 r. poz. 1909, ze zm. Dalej: *ustawa o KRZ*.

1.8. GOPS w latach 2021-2023 był organem właściwym dla odpowiednio: 112, 111 i 114 dłużników, co oznaczało wzrost liczby dłużników alimentacyjnych o dwie osoby (1,78%).

(akta kontroli str. 120-237, 361-369)

Inspektor w GOPS wyjaśniła, że zmiany w liczbie dłużników alimentacyjnych są niewielkie z uwagi na to, że przeważają ci sami dłużnicy alimentacyjni od lat. Małe różnice wynikają ze zgonów dłużników lub sporadycznie pojawienia się nowych.

(akta kontroli str. 371)

1.9. GOPS realizując przypisane ustawą o alimentach zadania w latach 2021-2023:

- skierował 96 wniosków do komornika o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, z tego 35 w 2021 r., 37 w 2022 r. i 24 w 2023 r.;
- przeprowadził 18 wywiadów alimentacyjnych i odebrał tyle samo oświadczeń majątkowych, z tego trzy w 2021 r. i 15 w 2023 r.;
- przekazał komornikowi sądowemu 32 informacje pochodzące z wywiadów alimentacyjnych i oświadczeń majątkowych, z tego 16 w 2021 r., osiem w 2022 r. i osiem w 2023 r.;
- zobowiązał w dwóch przypadkach dłużników alimentacyjnych do zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy w 2021 r.,
- poinformował powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej sześciu dłużników w 2023 r.;
- nie wszczął postępowania oraz nie wydał decyzji w sprawie uznania dłużników za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych;
- złożył zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i skierował wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 k.k. wobec 32 dłużników, z tego sześciu w I kwartale 2021 r., 26 w IV kwartale 2023 r.;
- nie skierował wniosku o zatrzymanie prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym;
- nie wystąpił z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób;
- przekazał 48 informacji do biura informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o alimentach, w przypadku powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy. Wszystkie informacje zostały przekazane w I kwartale 2022 r.

(akta kontroli str. 274-289, 295, 316-317, 338, 374-375)

1.10. Badanie działań podjętych w odniesieniu do 20 dłużników alimentacyjnych, z tego 10 w związku z wydaniem przez GOPS decyzji przyznającej świadczenia z funduszu alimentacyjnego na okres świadczeniowy 2021/2022 oraz 10 na wniosek właściwych OWD w ww. okresie świadczeniowym, wykazało że:

- GOPS we wszystkich przypadkach wezwał dłużników do stawienia się celem przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego, przy czym w 12 przypadkach od 62 do 140 dni po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie z funduszu alimentacyjnego lub po wpłynięciu wniosku od OWW, celem podjęcia działań wobec dłużnika), co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;

- w 12 analizowanych sprawach dłużnicy nie stawili się na wezwanie GOPS w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz nie złożyli oświadczenia majątkowego;
- w ośmiu przypadkach dłużnicy złożyli oświadczenie majątkowe oraz przeprowadzono z nimi wywiad alimentacyjny, co udokumentowano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego oraz wzoru oświadczenia majątkowego dłużnika alimentacyjnego w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego¹³;
- GOPS przekazał organowi prowadzącemu postępowania egzekucyjne informacje istotne dla skuteczności egzekucji, w tym zawarte w wywiadzie alimentacyjnym i oświadczeniu majątkowym ośmiu dłużników, stosownie do art. 3 ust. 7 oraz art. 5 ust. 1 ustawy o alimentach;
- wobec czterech dłużników, pomimo istnienia przesłanek wynikających z art. 5 ust. 3 ustawy o alimentach (dłużnik alimentacyjny uniemożliwia przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego), nie wszczęto postępowania w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- GOPS w dwóch przypadkach nie poinformował powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika, w trybie art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy o alimentach, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w sześciu przypadkach na mocy wydanych w poprzednim okresie świadczeniowym decyzji w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy o alimentach, złożył wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 k.k. i skierował do właściwego starosty wniosek o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 323-334, 358, 381-382)

1.11. W 2023 r. w pięciu przypadkach GOPS podjął działania dotyczące dłużników alimentacyjnych w trybie art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o alimentach, a w ośmiu przypadkach w trybie art. 5 ust. 2 pkt 2 tej ustawy. W roku 2022 ww. działania nie były podejmowane. W latach 2022-2023 do GOPS nie wpłynęły z Powiatowego Urzędu Pracy w Krakowie Filia w Słomnikach, informacje o odmowie przyjęcia przez dłużnika alimentacyjnego propozycji zatrudnienia lub innej formy pomocy oraz o odmowie zarejestrowania jako bezrobotnego albo poszukującego pracy, jak również o wyrejestrowaniu dłużnika z ewidencji osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Powiatowy Urząd Pracy w trzech przypadkach poinformował GOPS o przyjętej ścieżce aktywizacji, a w czterech – o wyłączeniu wskazanych osób z ewidencji bezrobotnych.

(akta kontroli str. 64-65, 259-268)

Kierownik Filii Powiatowego Urzędu Pracy w Krakowie poinformowała, że w 2022 i 2023 roku wpłynęło do tutejszego Urzędu 7 wniosków dotyczących potrzeby aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych. Spośród osób wskazanych przez GOPS, 3 dłużników (...) jest klientami Urzędu Pracy Powiatu Krakowskiego. Wnioski dotyczące potrzeby aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych wpłynęły do tutejszego urzędu w grudniu 2023 roku, na które 20.12.2023 roku zostały wysłane

¹³ Dz. U. z 2011 r. Nr 73, poz. 395.

odpowiedzi opisujące ścieżkę aktywizacji klientów Urzędu (...) oraz informacje, iż pozostałe osoby nie figurują w ewidencji tutejszego Urzędu. Ze wskazanymi dłużnikami (...) kontaktował się pośrednik pracy w celu przedstawienia propozycji aktywizacji zawodowej. Żadna ze wskazanych osób nie została po tym okresie wyłączona z ewidencji osób bezrobotnych.

(akta kontroli str. 259-260)

1.12. Badanie 10 przypadków dłużników alimentacyjnych (z próby 20 postępowań wskazanych w pkt. 1.10. wystąpienia pokontrolnego), w których GOPS stanowił jednocześnie OWW i OWD, wykazało że do wniosków o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego (w kontrolowanym okresie GOPS nie kierował wniosków o wszczęcie postępowania egzekucyjnego) dołączano decyzje w sprawie przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które w każdym badanym przypadku miały przymiot ostateczności.

(akta kontroli str. 271-272, 338)

1.13. GOPS w kontrolowanym okresie nie wydał decyzji o uznaniu dłużników za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 316)

1.14. Badaniem objęto dokumentację pięciu spraw¹⁴, w których wierzyciele w załączniku do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń alimentacyjnych wskazali inne niż dłużnik alimentacyjny osoby, zobowiązane w dalszej kolejności. Z analizy tych spraw wynikało, że wnioskodawcy podawali imię i nazwisko, czasem adres zamieszkania, bez informacji o sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych w dalszej kolejności do alimentacji. We wszystkich pięciu badanych sprawach OWW egzekwował należności od dłużników alimentacyjnych w drodze egzekucji komorniczej. GOPS w kontrolowanym okresie nie występował z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób.

Na stronie internetowej GOPS nie było informacji dotyczących uprawnień wierzycieli alimentacyjnych, w tym o możliwości nałożenia obowiązku alimentacyjnego na zobowiązanego w dalszej kolejności, określonej w art. 132 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁵. Informacja ta została uzupełniona na stronie w czasie trwania kontroli NIK.

(akta kontroli str. 120-237,304, 309-313, 338,361-369)

Inspektor GOPS wyjaśniła, że *dotychczas na stronie internetowej GOPS Słowniki widniały informacje dotyczące terminów składania wniosków oraz pozostałych warunków niezbędnych do uzyskania prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Dane umieszczone na stronie zostały obecnie zaktualizowane oraz uzupełnione o informację dotyczącą uprawnień wierzycieli alimentacyjnych, w tym o przewidzianych w art. 132 Kodeksu rodzinnego możliwości nałożenia obowiązku alimentacyjnego na zobowiązanego w dalszej kolejności.*

(akta kontroli str. 308)

1.15. W latach 2022-2023 GOPS złożył 26 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i skierował wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 ustawy k.k. Wszystkie ww. zawiadomienia złożono w grudniu 2023 r.

(akta kontroli str. 274-275)

¹⁴ Pięć spraw dobranych celowo. Sprawy Nr: GOPS.530.4.2021, GOPS.530.4.2021, GOPS.530.8.2021, GOPS.530.30.2021, GOPS.530.31.2022

¹⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 2809, ze zm. Dalej: *Kodeks rodzinny*.

Inspektor w GOPS wyjaśniła, że zawiadomienia na policję o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wysyłano po zakończeniu prac związanych z przyznawaniem świadczeń z funduszu alimentacyjnego tj. w listopadzie 2023, następnie po doręczeniu decyzji do wierzycielek i uprawomocnieniu się decyzji przystąpiono do kolejnego etapu działań dlatego wszystkie zawiadomienia na policję skumulowano w obrębie jednego miesiąca tj. grudzień 2023r.

(akta kontroli str. 372)

Badanie pięciu postępowań¹⁶ wykazało, że w trzech przypadkach złożenie wniosku o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 ustawy k.k. nie zostało poprzedzone wydaniem decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 274-289)

1.16. GOPS w kontrolowanym okresie nie udzielał ulg w spłacie należności, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy o alimentach.

(akta kontroli str. 120-237, 361-369)

Inspektor w GOPS wyjaśniła, że w roku 2022 do GOPS w Słomnikach wpłynął jeden wniosek w sprawie umorzenia zadłużenia, jednak wniosek ten został rozpatrzony negatywnie z uwagi na brak przesłanek pozytywnych. Uznano, że umorzenie zadłużenia alimentacyjnego w tym przypadku było by sprzeczne z normami prawa.

(akta kontroli str. 372)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W siedmiu przypadkach¹⁷ spośród 20 badanych, dotyczących działań podejmowanych w odniesieniu do dłużników alimentacyjnych, GOPS nie wysłał informacji do dłużników alimentacyjnych oraz nie wystąpił do OWD o podjęcie wobec dłużników stosownych działań, co było niezgodne z art. 3 ust. 5 pkt 2 oraz art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o alimentach.

(akta kontroli str. 256-257, 318-322, 376-379)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że powodem opóźnień w podejmowaniu działań wobec dłużników alimentacyjnych było ogromne wówczas obciążenie pracowników dodatkowymi obowiązkami wynikającymi z realizacji zapisów ustawy (...) o dodatku węglowym. Realizacja tej ustawy, ciągłych zmian jej zapisów oraz ich interpretacji rodziła ogrom dodatkowych obowiązków, co niestety wiązało się z wydłużeniem, czy wręcz brakiem możliwości terminowej realizacji podstawowych zadań.(....) Z powyższych powodów w siedmiu z ww. przypadków działania w tym okresie nie zostały podjęte. Analogiczne działania były natomiast podejmowane we wcześniejszym oraz bieżącym okresie świadczeniowym.

(akta kontroli str. 256-257)

W 13 przypadkach¹⁸ spośród 20 badanych, dotyczących działań podejmowanych w odniesieniu do dłużników alimentacyjnych, GOPS wysłał wymagane wnioski

¹⁶ Peć spraw dobranych celowo z grupy 26 zawiadomień złożonych w grudniu 2023 r.

¹⁷ Nr spraw: GOPS 530.30.2022, GOPS 530.9.2022, GOPS 530.10.2022, GOPS 530.8.2022, GOPS 530.14.2022, GOPS 530.19.2022, GOPS 530.20.2022 – łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 635 830,56 zł.

¹⁸ Nr spraw: GOPS 530.8.2021, GOPS 530.1.2021, GOPS 530.30.2021, GOPS 530.17.2021, GOPS 530.46.2021, GOPS 530.18.2021, GOPS 530.16.2021, GOPS 530.15.2021, GOPS 530.4.2021, GOPS 530.3.2021, GOPS 530.31.2022, GOPS 530.46.2022, GOPS 530.1.2022 GOPS – łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 727 457,49 zł.

i informacje do OWD o podjęcie wobec dłużników stosownych działań oraz informację do dłużników alimentacyjnych w terminach od 63 do 140 dni od daty uprawomocnienia się decyzji alimentacyjnych. W ocenie NIK było to postępowaniem nierzetelnym, ponieważ czynności w zakresie sporządzania i przekazywania ww. wniosków i informacji powinny być podejmowane niezwłocznie, po dacie uprawomocnienia się decyzji alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 318-322, 370-373, 376-379)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *powodem opóźnień w podejmowaniu działań wobec dłużników alimentacyjnych było ogromne wówczas obciążenie pracowników dodatkowymi obowiązkami wynikającymi z realizacji zapisów ustawy (...) o dodatku węglowym.*

(akta kontroli str. 256)

2. W jednej¹⁹ z 10 analizowanych spraw dłużników alimentacyjnych GOPS nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o alimentach, tj. nie przekazał do biura informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o alimentach, w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż sześć miesięcy.

(akta kontroli str. 290-291)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *GOPS Słomniki przekazuje informacje o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych poprzez wygenerowanie odpowiednich plików z programu dziedzinnego Nemezis i zaczytanie ich do właściwych biur informacji gospodarczych. Dane o zadłużeniach wszystkich dłużników są na bieżąco wprowadzane i aktualizowane w systemie dziedzinnym. Pliki z danymi dłużników i wysokością ich zobowiązań są generowane automatycznie na podstawie wprowadzonych danych według zaznaczonych kryteriów wyboru, które dotyczą wszystkich dłużników. Dlatego pracownicy GOPS zakładali, że otrzymane informacje są prawidłowe i zawierają dane wszystkich dłużników spełniających kryteria zgłaszania do BIG i w związku z tym lista zgłaszanych dłużników nie była weryfikowana. Nawet po konsultacji z dostawcą oprogramowania nie udało się odnaleźć przyczyny zaistniałej sytuacji. Zgłoszenie należności ww. dłużnika z bieżącą datą jest bezzasadne z powodu jego zgonu. Przy kolejnym przekazywaniu danych do BIG zostanie przeprowadzona analiza porównawcza, żeby wykluczyć pominięcie któregoś dłużnika.*

(akta kontroli str. 299)

3. W 12 przypadkach²⁰ spośród 20 badanych, dotyczących działań podejmowanych w odniesieniu do dłużników alimentacyjnych, GOPS wezwał dłużników do stawienia się celem przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego od 62 do 140 dni po terminie uprawomocnienia się decyzji alimentacyjnej lub wpłynięcia wniosku od OWW. Zdaniem NIK było to postępowaniem nierzetelnym, ponieważ czynności w tym zakresie powinny być podejmowane niezwłocznie, dacie uprawomocnienia się decyzji alimentacyjnych lub wpłynięcia wniosku od OWW.

(akta kontroli str. 323-334, 358, 380-382)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *z powodu zbytniego obciążenia innymi obowiązkami pracownik wysyłał wezwania partiami w dniach, kiedy dysponował czasem. W przypadkach, w których GOPS jest wyłącznie OWD, (...) wezwania były wysyłane*

¹⁹ Nr sprawy: GOPS 530.301.2016 wartość należności dłużnika wynosi 158 647,04 zł.

²⁰ Nr spraw: GOPS 533.25.2021, GOPS 533.6.2021, GOPS 530.6.1.2021, GOPS 533.22.2021, GOPS 533.5.2021, GOPS 533.34.2021, GOPS 533.29.2021, GOPS 533.7.2021, GOPS 534.26.2022, GOPS 534.6.2023, GOPS 534.7.2023, GOPS 534.11.2023 – łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 1 097 821,25 zł.

bez zwłoki z wyjątkiem okresu świadczeniowego 2022/2023, kiedy to ośrodki pomocy społecznej zostały dodatkowo obciążone realizacją zadań wynikających z ustawy o dodatku węglowym i pozostałych ustaw wspierających gospodarstwa domowe.

(akta kontroli str. 342-344)

4. W czterech przypadkach²¹ spośród 20 badanych, dotyczących działań podejmowanych w odniesieniu do dłużników alimentacyjnych, GOPS nie wszczął postępowania w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, pomimo istniejących ku temu przesłanek wynikających z art. 5 ust. 3 ustawy o alimentach (dłużnik alimentacyjny uniemożliwia przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego).

(akta kontroli str. 323-334, 345-353, 359-360)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że zdarzało się również, iż dłużnik usprawiedliwił swoją nieobecność telefonicznie wskazując inny termin, co spowodowało przesunięcie działań w czasie, a w konsekwencji przeoczenie potrzeby wszczęcia postępowania w sprawie uznania za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 342-344)

5. W dwóch przypadkach²² spośród 20 badanych, GOPS nie poinformował powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika, co było niezgodne z art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy o alimentach. W tych sprawach GOPS posiadał informację (w formie zaświadczeń z powiatowego urzędu pracy), że dłużnicy są zarejestrowani jako osoby bezrobotne.

(akta kontroli str. 323-334, 336-337)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że w większości przypadków pisma informujące Powiatowy Urząd Pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego były wysyłane po przeprowadzeniu wywiadu z dłużnikiem, który miał status osoby bezrobotnej bądź poszukującej pracy. Trudno jest (...) znaleźć uzasadnienie dla dwóch ww. przypadków. Przyczyny w mojej ocenie należy upatrywać w przeoczeniu spowodowanym zbyt dużą ilością obowiązków.

(akta kontroli str. 342-344)

6. W trzech przypadkach²³ spośród pięciu badanych zawiadomień, GOPS nie poprzedził złożenia wniosku o ściganie dłużnika z art. 209 k.k. wydaniem decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co było niezgodne z art. 5 ust. 3b pkt 1 ustawy o alimentach.

(akta kontroli str. 273-289)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że w badanych przypadkach GOPS składała zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa niealimentacji w oparciu o treść art 304 kodeksu postępowania karnego. (...) GOPS nie stosował w ww. wypadkach szczególnych przepisów ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, zgodnie z którym: Jeżeli decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych stanie się ostateczna, organ właściwy dłużnika składa wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 ustawy (...) Kodeks karny, ale powoływał się na ogólne przepisy kpk. (...) każdy organ pomocy społecznej lub organ podejmujący działania wobec dłużnika

²¹ Nr spraw: GOPS 533.34.2021, GOPS 534.41.1.2021, GOPS 534.1.2022, GOPS.534.5.1.2022 – łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 73 911,84 zł.

²² Nr spraw: GOPS 533.22.2021, GOPS 534.4.1.2022 – łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 280 937,67 zł.

²³ Nr spraw: GOPS 530.30.2022, GOPS 530.9.2022 - łączna wartość należności dłużników na dzień 31 grudnia 2023 r. w ww. sprawach wynosi 76 238,66 zł.

alimentacyjnego, tj. zarówno organ właściwy wierzyciela, jak i organ właściwy dłużnika, może dodatkowo także składać wnioski o ściganie przestępstwa określonego w art. 209 § 1 i § 1a k.k., gdy tylko zachodzi podejrzenie popełnienia ww. przestępstwa (nie musi mieć w tym zakresie pewności). Natomiast w przypadku, gdy pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 1a odbywa się z urzędu (art. 209 § 3 Kk.)(...)W sytuacji składania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w trybie art. 304 kodeksu postępowania karnego nie ma obowiązku poprzedzania go decyzją o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

(akta kontroli str.297, 300-303)

NIK zwraca uwagę, że podstawą uznania danej osoby za uchylającą się od obowiązku alimentacyjnego są dowody, że świadomie i w sposób zamierzony unikała ona współpracy z organami w celu realizacji obowiązków alimentacyjnych. W związku z tym ostateczna decyzja o uznaniu dłużnika za uchylającego się od obowiązku alimentacyjnego jest podstawą wniosku o ściganie za przestępstwo niealimentacji określone w art. 209 § 1 k.k.

OCENA CZĄSTKOWA

GOPS realizował zadania dotyczące dochodzenia należności od dłużników alimentacyjnych, przy czym nie zawsze z należytą starannością, rzetelnie i terminowo. W sytuacji stałego wzrostu stanu należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego działania GOPS wobec dłużników należy uznać za niewystarczające.

Szczegółowe badanie postępowań, wykazało nieprawidłowości wobec 25 dłużników alimentacyjnych, których łączna należność na koniec 2023 r. wyniosła 2 302,9 tys. zł. Dotyczyły one głównie zaniechań bądź opóźnień w podejmowaniu wymaganych działań wobec dłużników, jak:

- występowanie do OWD z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego,
- przekazywania informacji do biura informacji gospodarczej,
- terminowości przeprowadzania wywiadu alimentacyjnego,
- wszczęcia postępowania w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych,
- informowania powiatowego urzędu pracy o dłużnikach wobec których zaszła konieczność aktywizacji zawodowej.

W ocenie NIK nieprawidłowe było również składanie przez GOPS wniosków o ściganie dłużnika z art. 209 k.k., bez uprzedniej decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, co było niezgodne z art. 5 ust.3b pkt 1 ustawy o alimentach.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań

2.1. W analizowanym okresie GOPS sporządził wszystkie wymagane kwartalne sprawozdania FA. Badanie terminowości przekazywania trzech z nich (za IV kwartał 2021 r., IV kwartał 2022 r. i II kwartał 2023 r.) wykazało, że sprawozdania za IV kwartał 2021 r. i II kwartał 2023 r. przekazano terminowo. Sprawozdanie za IV kwartał 2022 r. przekazano Wojewodzie Małopolskiemu drogą elektroniczną z jednodniowym opóźnieniem.

(akta kontroli str. 120-227, 252-254)

Inspektor w GOPS wyjaśniła, że *przekroczenie terminu wynika prawdopodobnie z problemów związanych z ustaleniem prawidłowości reguł sprawozdania, jak również z powodu, że w tym terminie wysyłanych jest wiele innych sprawozdań resortowych i często występuje przeciążenie aplikacji statystycznej, za pomocą której dostarczamy sprawozdania do Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.*

(akta kontroli str. 307)

2.2. W sprawozdaniach FA za lata 2021-2023 nie zawarto danych dotyczących należności powstałych z tytułu zaliczek alimentacyjnych wypłaconych osobie uprawnionej na podstawie ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej.²⁴

(akta kontroli str. 294)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *sprawozdania rzeczowo-finansowe, które sporządzane są po zakończeniu każdego kwartału generowane są automatycznie z programu dziedzicznego NEMEZIS, w którym zawarte są dane na temat bieżących wypłat świadczeń z funduszu alimentacyjnego, miesięczne zestawienia działań z dłużnikami, wpłaty zaległości. Dostawca oprogramowania na bieżąco aktualizuje system zgodnie z wytycznymi Ministerstwa (...) GOPS korzystał z wcześniejszych objaśnień do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie sprawozdań z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz na bieżąco konsultuje telefonicznie z pracownikami MUW prawidłowość ich sporządzania w razie wystąpienia problemów lub wątpliwości. GOPS nie występował do Wojewody Małopolskiego ani do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie dodatkowych instrukcji i wyjaśnień dotyczących sprawozdań.*

(akta kontroli str. 294-295)

2.3. Podjęte działania przez OWW opisane w pkt 1.10. wystąpienia pokontrolnego wykazane zostały w kwartalnych sprawozdaniach rzeczowo-finansowych. Żadne z podjętych w latach 2021–2023 działań nie doprowadziło do wzrostu ściągłości należności.

(akta kontroli str. 120-227, 323-328)

2.4. W sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. oraz za IV kwartał 2022 r. wykazano dane w zakresie liczby złożonych wniosków i wydanych decyzji w liczbie zgodnej z faktyczną liczbą wniosków i decyzji dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ww. kwartałach. W sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. oraz za IV kwartał 2022 r. wskazano dane w zakresie wniosków w łącznej liczbie

²⁴ Dz. U. z 2005 r., Nr 86 poz. 732, ze zm. Ustawa utraciła moc z dniem 30.11.2008 r.

odpowiednio 10 i 7 oraz decyzji w sprawach świadczeń w łącznej liczbie odpowiednio 40 i 34, co było zgodne z danymi wykazanymi w systemie dziedziny.

(akta kontroli str. 269)

2.5. Kwoty należności alimentacyjnych oraz dane dotyczące stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych, na koniec 2021 r. i 2022 r., wykazane w sprawozdaniach FA nie odpowiadały wartościom wykazanym w sprawozdaniach jednostkowych Rb-27ZZ, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 120-241)

2.6. Dane wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Rb-27ZZ za 2021 i 2022 r. zostały wyliczone zgodnie z § 5 i 6 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej²⁵ w zw. z załącznikiem nr 36 (za 2022 r. załącznik nr 37) i były zgodne z ewidencją księgową prowadzoną przez GOPS (rozdział 85502 paragrafy 0920, 0970, 0980). Ww. sprawozdania jednostkowe przekazane zostały Burmistrzowi Słomnik odpowiednio 31 stycznia 2022 r. i 31 stycznia 2023 r., tj. z zachowaniem terminu określonego § 17 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w zw. z pkt. D2 tabeli stanowiącej załącznik nr 40 do tego rozporządzenia.

(akta kontroli str. 238-251)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W kwartalnych sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. oraz IV kwartał 2022 r. wprowadzono nieprawidłowe wartości należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego oraz dane dotyczące stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego (tabela B wiersz 1 - Informacje na temat należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz tabela B wiersz 2 - kwoty przekazane przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego). I tak:

- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2021 r. stan należności wykazano w kwocie 3 572 051,00 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 3 598 040,66 zł;
- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2022 r. stan należności wykazano w kwocie 3 672 775,00 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 3 725 741,66 zł;
- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2021 r. stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych wykazano w kwocie 147 089,48 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 154 889,16 zł;
- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2022 r. stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych wykazano w kwocie 197 172,30 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 197 574,08 zł.

(akta kontroli str. 120-227,238-241)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że *kwoty wykazane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych są generowane z systemu Nemezys, do którego na bieżąco są wprowadzane decyzje przyznające świadczenia z FA oraz potwierdzane wypłaty tych świadczeń, generuje wysokość należności dłużników oraz wpłaty od dłużników.*

²⁵ Dz. U. z 2020 r., poz. 1564, ze zm. Rozporządzenie utraciło moc z dniem 21.01.2022 r. i zostało zastąpione rozporządzeniem z dnia 11.01.2022 r. (Dz.U. poz. 144, ze zm.)

Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Rb-27ZZ są wpisywane na podstawie zestawień pt. „Zestawienie prognozowanych zobowiązań dłużników alimentacyjnych”, które również są generowane z systemu dziedzinnego NEMEZIS, na podstawie tych samych danych. Stąd przeświadczenie, że kwoty te nie mogą się różnić, co spowodowało, że nie została skontrolowana ich tożsamość. (...) Po konsultacji z dostawcą systemu ustalono, iż różnica w przypadku należności może wynikać cytuję: „z np.: niepoprawnie wygaszonej należności, odroczenie terminu płatności...” oraz że dane do sprawozdania rzeczowo-finansowego zaczytywane są w inny sposób niż dane w zestawieniu „Zestawienie prognozowanych zobowiązań dłużników alimentacyjnych”. Natomiast różnice kwoty wyegzekwowanych należności mogą wynikać z wpłat wprowadzanych w latach bieżących za lata ubiegłe np. wyegzekwowane w grudniu przekazane w styczniu. Dane do systemu dziedzinnego wprowadza się po dacie wyegzekwowania przez Komornika stąd rozbieżności (...) W roku bieżącym dokonamy szczegółowej analizy dłużników, aby wyeliminować powstałe różnice.

(akta kontroli str. 257)

OCENA CZĄSTKOWA

GOPS terminowo sporządzał i przekazywał Wojewodzie Małopolskiemu w badanym okresie kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o alimentach oraz sprawozdania Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami. Dane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych dotyczące liczby decyzji i podjętych działań wynikały z prowadzonych rejestrów i dokumentacji źródłowej, a wielkości w sprawozdaniach Rb-27ZZ były zgodne z ewidencją księgową. Stwierdzono jednak drobne różnice w wykazywanych w tych sprawozdaniach za IV kwartał 2021 i 2022 r. w zakresie stanu należności (o 25 989,66 zł i 52 966,66 zł) oraz stanu zwrotów przez dłużników alimentacyjnych (o 7 799,68 zł i 401,78 zł).

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Niezwłoczne występowanie do OWD z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego.
2. Wysyłanie informacji do dłużników alimentacyjnych, o których mowa w 27 ust. 7 ustawy o alimentach.
3. Każdorazowe przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy o alimentach, w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż sześć miesięcy.
4. Zapewnienie niezwłocznego wysyłania wezwań do dłużników alimentacyjnych, celem przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego.
5. Każdorazowe (w przypadku zaistnienia przesłanek) wszczynanie postępowań w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.
6. Informowanie powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika, stosownie art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy o alimentach.
7. Poprzedzenie wniosku o ściganie dłużnika alimentacyjnego z art. 209 k.k. prawomocną decyzją o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

8. Podjęcie działań w celu zapewnienia rzetelności kwartalnych sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
9. Wprowadzenie rozwiązań organizacyjnych, w tym przeprowadzenie planowanych szkoleń, celem sprawnego podejmowania działań w stosunku do dłużników alimentacyjnych.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 7 marca 2024 r.

Kontroler
/-/
Tadeusz Woźniak
starszy inspektor k.p.

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie
/-/
z up. Marcin Kopeć
Wicedyrektor